

**Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

Рибінська Юлія Анатоліївна

УДК 378.147.81`25

**ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ
ЗАСОБАМИ КРЕАТИВНОГО ПЕРЕКЛАДУ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Тернопіль – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Київському національному університеті культури і мистецтв, Міністерство культури України.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
Морська Лілія Іванівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри англійської філології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Барановська Лілія Володимирівна,
Національний авіаційний університет,
професор кафедри педагогіки
та психології професійної освіти;

доктор педагогічних наук, професор
Дроздова Ірина Петрівна,
Харківський національний автомобільно-
дорожній університет, професор кафедри
природничих і гуманітарних дисциплін;

доктор педагогічних наук, професор
Микитенко Наталя Олександрівна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри іноземних мов
для природничих факультетів.

Захист відбудеться 10 грудня 2015 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.03 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розісланий 9 листопада 2015 року.

Учений секретар спеціалізованої вченої ради

Г. М. Мешко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Фундаменталізація знань, динамізм сучасної освіти, швидкі зміни в галузях людської діяльності спричинили зростання ролі фахівця з високим творчим потенціалом, готового до постійного вдосконалення своєї професійної підготовки. В умовах глобалізації, інтеграції у міжнародний освітній простір питання підвищення рівня володіння іноземною мовою майбутніми філологами стає особливо актуальним. В останні десятиріччя під впливом науково-технічного прогресу помітно зріс попит на творчу особистість, здатну брати активну участь у реформаційних процесах суспільства. Адже саме творчі вміння забезпечують культурний континуум і розвиток людства.

Особливості сучасної професійної комунікативної підготовки майбутнього філолога зумовлені інтеграційними процесами в суспільстві, глобалізацією та доступом до інформаційних всесвітніх мереж, підвищенням попиту на кваліфікованих фахівців у сфері міжнародних зв'язків, перекладу і туризму.

Зміщення акцентів освітньої парадигми у бік комунікативної підготовки визначає основну мету навчального процесу закладів вищої освіти (ЗВО) – сформуванню потреби у вільному висловлюванні власних думок іноземною мовою. Це вимагає перегляду традиційних підходів до професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів, реалізації випереджувальних технологій їх професійного навчання, зокрема, засобами креативного перекладу.

Інноваційні технології, що інтенсивно впроваджуються в різні сфери життя, сприяють зближенню багатьох видів і форм соціальної діяльності, висувають перед кожною людиною завдання навчитися реалізовувати основні принципи освоєння світу. Питання про нові підходи, які б звільнили творчу особистість від надлишкової інформації, стає актуальним. Водночас кваліфікований працівник із необхідним багажем знань і досвіду має бути компетентним настільки, щоб приймати обґрунтовані й адекватні рішення в неординарних ситуаціях, не перебільшуючи можливостей технічних засобів, але й не нехтуючи ними.

Спеціально організована система навчання креативного перекладу має трифазовий характер діяльності: підготовчий етап, виконавчий і завершальний. Її суть – утворення імпринтингу під час засвоєння нових лексичних одиниць й готовність до написання студентами власних індивідуально-творчих завдань. Креативний переклад як основний засіб спрямований на формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів.

Система професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу є складником нової структури освіти, що відкриває необмежені можливості продовження навчання упродовж усього життя. Вона надає великого значення міжнародному співробітництву, започатковує новітні горизонти навчання, праці й вирішення багатьох суспільних проблем.

Удосконалення професійного рівня філолога, потреба в оригінальності, самоактуалізації, формування комунікативних стратегій, збагачення інтелектуального та культурного потенціалу сприятимуть утвердженню особистості, розвитку її здібностей. Тому актуальність теми дослідження зумовлена динамічними процесами у сучасному суспільстві, важливістю підвищення ролі творчих можливостей у діяльності філолога, необхідністю якісної підготовки висококваліфікованих кадрів в умовах нинішньої конкурентоспроможності, соціальною потребою володіння іноземною мовою на високому рівні.

Питання професійної комунікативної підготовки є предметом дослідження багатьох наук і розглядається в декількох аспектах: філософсько-онтологічному, лінгво-філософському, психологічному, психофізіологічному, психолінгвістичному, когнітивно-ономасіологічному, соціально-педагогічному.

Констатуючи наявність у науковій літературі достатньо великої кількості досліджень у галузі професійної комунікативної підготовки і власне особливостей формування професійної комунікативної компетентності, варто відзначити їх недостатність у сфері підготовки майбутнього філолога засобами креативного перекладу, готовності до здійснення іноземномовної комунікації.

До вивчення питання професійного формування іншомовної комунікативної компетентності зверталися багато дослідників: Т. Алексєєва, Н. Андронік, О. Бессонова, О. Бігіч, Е. Вerezуб, Н. Воронцова, К. Горбачова, Л. Гронь, Е. Жаркова, Е. Житникова, А. Леонова, О. Касаткіна, О. Красковська, Н. Микитенко, Л. Михайлова, Л. Нагорнюк, З. Підручна, Ю. Сищенко, Л. Солощук та ін. Формування комунікативної іншомовної компетенції було предметом наукової уваги таких учених, як Е. Лобай, І. Сніцар та ін. Проблеми формування мовленнєвих навичок присвячені праці Л. Барановської, Ю. Пасова, В. Царькової, особливостей формування комунікативних стратегій – Н. Білоножко, І. Морозової, Л. Морської.

Феномен творчості й креативності привертає увагу вчених різних галузей. Когнітивний компонент творчості вбачаємо у філософських міркуваннях екзистенціалістів (А. Камю, С. К'єркегор, Ж.-П. Сартр, К. Ясперс), де людина розуміється як проект власних мрій, міркувань, що переживаються суб'єктивно.

У науковій літературі є низка фундаментальних розробок філософських основ творчості, істотний внесок до аналізу яких зробили В. Біблер, Л. Буєва, Л. Виготський, П. Гайденко, Г. Гачев, А. Гулига, Г. Давидова, О. Злобін, В. Іванов, М. Каган, А. Конарський та ін.

Методологічне значення для нашої роботи мають праці Л. Барановської, В. Бескіна, А. Бистрова, П. Гуревича, В. Давидова, І. Дроздової, В. Зінченка, Е. Ільєнкова, Х. Кайдакова, А. Касьяна, А. Клізовського, В. Конєва, І. Котова, Л. Овдієнка, Є. Шиянова, В. Чудновського та інших учених. Проблеми творчої підготовки фахівців у сучасних умовах освіти вивчали:

І. Вельбрехт, О. Виноградов, М. Гаврик, О. Диса, Т. Дудкевич, О. Ігнатович, Е. Ільєнков, І. Калошина, В. Клименко, Б. Лузін.

Психологічні аспекти теорії творчості досліджували Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, С. Максименко, В. Моляко, С. Рубінштейн та ін. Психолого-педагогічні основи творчості і креативності, а також творчої й інтелектуальної активності розглянуто у працях Б. Ананьєва, Д. Богоявленської, М. Бургіна, Д. Гільфорда, М. Гінзбурга, М. Муканова, К. Платонова, М. Ярошевського. Явище креативності досліджували зарубіжні вчені М. Воллах, Дж. Девідсон, Р. Муні, П. Торранс, Д. Харрінгтон та ін.

Окремі питання проблеми творчості у професійній діяльності вчителя розглядалися вченими-методистами О. Бандурою, Н. Волошиною, А. Зубрик, О. Куцевол, Л. Мірошніченко, Г. Токмань, зокрема, творчість у фаховій діяльності майбутніх філологів досліджували І. Гриненко, Л. Засекіна, О. Протасова та ін.

Проблемі формування навичок поетичного перекладу присвячено праці Т. Ганічева, Л. Дмитрієва, М. Дудченка, І. Ковальської, Н. Неборсиної, А. Пермінової, К. Савицького та ін. Особливості естетичного виховання й орієнтації студентів-філологів на цінності музичної культури, а також вплив перекладу пісенних творів на креативне мислення досліджували В. Басов, В. Дряпіка, О. Жарков, Л. Кондрацька, О. Назайкінська. Важливі аспекти креативності викладача іноземних мов висвітлені у працях Н. Гоцуляк, Н. Кічук, Т. Когут, Л. Михайлової.

Однак наявний рівень дослідження проблеми свідчить, що має місце низка нерозв'язаних суперечностей, зокрема, між:

— суспільною потребою у фахівцях із високим рівнем комунікативної іншомовної компетентності майбутніх філологів і недостатнім рівнем їхньої професійної підготовки в ЗВО;

— необхідністю систематичної участі студентів у навчально-творчій діяльності, постійній комунікативній практиці на заняттях з іноземної мови й епізодичністю такої роботи в традиційно організованій системі професійної підготовки майбутніх філологів;

— домінуванням констатації і відтворення інформації на заняттях і нагальною потребою в розвитку зв'язного мовлення особистості під час роботи з креативними перекладами і написання власних творчих праць;

— ступенем впливу інноваційних технологій на людський чинник, що часто призводить до примітивізму в мисленні й діяльності, та необхідністю розвитку комунікативної культури, власного критичного мислення студентів, прагненням до творення нового;

— тотальним тиском інфогенезу, що зумовив появу цілого спектра нетрадиційних наукових і соціокультурних проблем, та неготовністю майбутніх філологів до пошуку інноваційних прийомів і методів їх розв'язання;

— об'єктивною необхідністю володіння іноземною мовою на високому рівні й недостатньою підготовленістю випускників ЗВО філологічного профілю.

Незважаючи на висвітлення в працях учених-педагогів, філософів, психологів низки теоретичних і прикладних аспектів розвитку умінь професійної комунікації та творчого потенціалу особистості філологів, проблема професійної комунікативної підготовки майбутніх фахівців цієї галузі засобами креативного перекладу ще не була об'єктом фундаментального дослідження.

Потреба в підвищенні рівня іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу, актуальність задекларованої теми, а також її недостатня теоретична обґрунтованість і практична розробленість у теорії і методиці професійної освіти зумовили вибір теми дослідження **«Теоретичні і методичні основи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Київського національного університету культури і мистецтв і було складовою наукового проекту «Теоретико-методичні аспекти професійного становлення та мовної підготовки фахівця гуманітарного профілю» (№ 0111U009541). Тема дисертації затверджена вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 5 від 27.11.2012 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 10 від 18.12.2012 р.).

Об'єктом дослідження є професійна комунікативна підготовка майбутніх філологів в освітньому процесі ЗВО III–IV рівнів акредитації.

Предметом дослідження є педагогічна система комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу як складник їхньої професійної підготовки.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні й розробці педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. На основі аналізу проблеми професійної комунікативної підготовки засобами креативного перекладу виявити особливості процесу формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів.

2. Розробити концепцію та обґрунтувати теоретико-методичні засади професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів.

3. Змодельювати педагогічну систему професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу.

4. Сконструювати авторську технологію як компонент педагогічної системи підготовки майбутніх філологів до написання креативних перекладів і власних творчих робіт.

5. Визначити критерії і показники діагностики рівнів сформованості компетентності майбутніх філологів у поетичній та прозовій мовленнєвій організації тексту.

6. Здійснити експериментальну перевірку ефективності педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу.

Провідною ідеєю дослідження є положення про те, що цілеспрямована професійна комунікативна підготовка майбутнього філолога засобами креативного перекладу, орієнтована на формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця, творчий саморозвиток особистості, його професійне зростання, забезпечує готовність до здійснення іноземномовної комунікації.

Концепція дослідження визначає теоретико-методичні засади системи професійної комунікативної підготовки засобами креативного перекладу в майбутніх філологів і містить такі положення:

1. Підготовка майбутніх філологів до формування професійної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу становить систему, яка є водночас підсистемою – компонентом загальної системи педагогічної освіти майбутніх філологів. Така підготовка базується на врахуванні нових вимог у сфері освіти, спрямована на всебічний розвиток особистості та є передумовою інтеграції у міжнародний освітній простір.

2. Комунікативна підготовка у професійній діяльності – це системний, неперервний, багатокомпонентний феномен, цілісний, динамічний, спеціально організований креативний процес, побудований з урахуванням специфіки діяльності майбутнього філолога й експериментально перевіреної системи викладання, адаптованої до реальних умов професійного навчання студентів у ЗВО.

3. Визначення методологічних засад дослідження означеної проблеми здійснюється на основі взаємозв'язку та взаємодії системного, компетентнісного, комунікативного, індивідуально-творчого, акмеологічного, синергетичного, тезаурусного, міждисциплінарного підходів. Побудова професійної діяльності філолога в умовах творчої навчальної діяльності, розробка відповідних критеріїв формування комунікативної компетентності ґрунтується на єдності, взаємозумовленості й наступності всіх структурних компонентів системи підготовки (теоретико-методологічного, змістового, процесуального та контрольного-діагностичного). Необхідною є умова вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, що спричинено мобільністю різних сфер діяльності, забезпечення можливостей переходу фахівця на вищий, більш професійний рівень.

4. Теоретичний компонент системи підготовки визначає комплекс понять, цілей, завдань, закономірностей, функцій, складників, що характеризують сутність досліджуваного явища. Він

будується з урахуванням структурних елементів діяльності майбутнього філолога в умовах сучасної освіти (змістовий і процесуальний, реалізовані в підготовчому, особистісно-діяльнісному й контрольньо-діагностичному блоках), комплексного й інтегративного характеру комунікативної підготовки філолога як однієї з основних передумов його готовності до здійснення професійної діяльності.

5. Технологічний компонент системи базується на формуванні професійної комунікативної компетентності й виражається у структурно-функційній взаємодії основних компонентів підготовки, етапів (початковий, основний, завершальний), критеріїв і показників визначення рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності, можливості розвитку й удосконалення цих рівнів, залучення майбутніх філологів до роботи з креативними перекладами на засадах творчого навчання.

6. Оцінювання ефективності підготовки характеризується системністю, цілеспрямованістю, передбачає досягнення мети й завдань, здійснюється на основі використання креативного перекладу і виражається у рівнях сформованості професійної комунікативної компетентності.

Провідна ідея дослідження, основні положення концепції зосереджені в **загальній гіпотезі дослідження**, яка полягає в тому, що спеціально організована система професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу здатна забезпечити формування іншомовної комунікативної компетентності студентів і готовності до здійснення іноземномовної комунікації, розвитку креативних якостей особистості, що має позитивне відображення в ефективності професійної підготовки в умовах інформатизації освіти, оскільки вона забезпечує синтез мотиваційної, теоретичної й практичної готовності майбутніх філологів і розвиток креативних якостей особистості.

Загальна гіпотеза конкретизована в часткових гіпотезах, суть яких полягає в тому, що досягнення високого рівня професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу можливе, якщо:

— професійна комунікативна підготовка здійснюватиметься з урахуванням методологічних підходів (індивідуально-творчого, комунікативного, системного, компетентнісного, акмеологічного, синергетичного, тезаурусного, міждисциплінарного) до вирішення проблеми дослідження та розробленої концепції формування професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу;

— процес формування комунікативної компетентності на засадах творчості буде зорієнтований на структуру діяльності філолога в умовах інноваційного навчання відповідно до міжнародних вимог і вітчизняних стандартів підготовки майбутнього фахівця;

— професійна комунікативна компетентність формуватиметься за умов урахування психолого-педагогічних і дидактичних особливостей із застосуванням креативного перекладу на різних етапах навчання у ЗВО;

— система комунікативної підготовки майбутніх філологів до формування комунікативної компетентності у професійній діяльності реалізовуватиметься через управління, діагностику й оцінювання процесу навчання студентів, корекцію та вдосконалення рівня іншомовної комунікативної підготовки.

Методологічну і теоретичну основу дослідження становлять фундаментальні наукові підходи (індивідуально-творчий, системний, компетентнісний, комунікативний, тезаурусний, синергетичний, акмеологічний, міждисциплінарний); філософські ідеї про зв'язок креативності і мисленнєвої діяльності, творчості й інтелектуальної активності (Д. Богоявленська, Г. Костюк, С. Максименко), психолого-педагогічні праці, де викладання іноземних мов розглядається як креативна діяльність (Н. Гоцуляк, Т. Гусева, Л. Засекіна), твердження вчених, що творчі здібності існують потенційно чи актуально в кожному студентові (Х. Бергсон, С. Франко, Е. Фромм, Ф. Холмен); про природу кордоцентризму (А. Камю, С. К'єркегор, Ж.-П. Сартр, К. Ясперс); концептуальні положення креативності, творчості й інтелектуальної активності особистості (Б. Ананьєв, Д. Богоявленська, М. Бургін, Д. Гільфорд, М. Гінзбург, М. Муканов, К. Платонов, М. Ярошевський). Дослідження проблеми професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів здійснювалося з урахуванням сучасних вимог до розбудови вищої освіти України, індивідуалізації й гуманізації педагогічного процесу. Опора на положення психологічної, педагогічної і методичної наук, їх розгляд у тісному взаємозв'язку з практикою діяльності в ЗВО забезпечили можливість реалізувати індивідуально-творчий підхід (В. Грачова, І. Кукуленко-Лук'янець, С. Ніколаєва, Л. Тараканова) до розвитку творчого потенціалу студентів, формування вмій і навичок професійного спілкування іноземною мовою.

Для вирішення поставлених завдань і перевірки сформульованих гіпотез використовувалися відповідні **методи дослідження**:

— *теоретичні*: критичний аналіз проблеми на основі осмислення праць із філософії, психології, перекладознавства, педагогіки та методики викладання іноземних мов; теоретичне узагальнення досвіду роботи вищих навчальних закладів України й передового педагогічного досвіду; синтез емпіричного матеріалу, його класифікація, узагальнення, моделювання для обґрунтування концептуальних положень і створення моделі педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу;

— *емпіричні*: анкетування; бесіди зі студентами, аспірантами, учителями-словесниками, викладачами ЗВО, методистами; їх інтерв'ювання; пряме й опосередковане педагогічне спостереження за навчально-виховним процесом й аналіз занять із креативного перекладу;

вивчення документації, планів, програм практичного курсу іноземних мов і теорії та практики перекладу; прогнозування (метод експертних оцінок, експериментальні завдання) для визначення рівня сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів, динаміки її формування, особливостей підготовки студентів-філологів до діяльності в означеному напрямі; педагогічний експеримент для перевірки ефективності запропонованої системи підготовки; методи оцінювання й самооцінювання;

— *метод статистичної обробки даних* для системного та якісного аналізу експериментальних результатів і з'ясування кількісно-якісних зв'язків між явищами і процесами, що досліджувалися.

Експериментальна база дослідження. Основна дослідницько-експериментальна робота проводилася в Київському національному університеті культури та мистецтв, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля (м. Луганськ), Херсонському національному технічному університеті, ПрАТ «ВНЗ «Київська гуманітарна академія». Усього дослідженням охоплено 549 студентів і 54 викладача вищих навчальних закладів України. Науковий пошук здійснювався впродовж 2008-2014 рр.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше:

— на основі комплексного дослідження проблеми *узагальнено, науково обґрунтовано й розроблено* концепцію підготовки до використання креативного перекладу у професійній діяльності як теоретичну основу системного неперервного динамічного креативного процесу, побудованого з урахуванням специфіки діяльності майбутнього філолога для забезпечення ефективності й відповідності сучасним вимогам навчання у закладах вищої освіти, систематичність підготовки, суть якої полягає у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів-філологів;

— *змодельовано та експериментально перевірено* педагогічну систему професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу, обґрунтовано її системотвірні компоненти (мотиваційно-креативний, когнітивно-креативний, креативно-цільовий, вербально-продуктивний та емоційно-креативний), *з'ясовано* особливості їх функціонування. Представлена система відображає взаємозв'язок і взаємодію компонентів теоретичної і практичної підготовки; умови й принципи підготовки (креативності, суб'єктивної домінанти, запобігання інформаційної надлишковості, індивідуалізації навчання, орієнтації на майбутню професійну діяльність, когнітивної графіки, комунікативності, музикоцентризму, міметичний, спонтанного мовлення); зміст підготовки, основу якого становлять програма та шляхи її реалізації; етапи підготовки (діагностично-репродуктивний, навчально-творчий, продуктивно-творчий); критерії (креативність під час виконання вправ і творчих робіт, комунікативні стратегії і тактики, широта

обсягу пізнавальної діяльності, системність вивчення комунікативних стратегій, глибина аналізу, оригінальність ідей, гнучкість мислення, надійність запам'ятовування нової лексики, незалежність суджень, самостійність висновків і рішень, умотивованість на пошук, прогресивність комунікативної діяльності, об'єктивність оцінювання), показники рівнів (низький, середній та високий) сформованості іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів;

— *розроблено* технологію формування професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу, що передбачає урахування особливостей професійної комунікативної підготовки майбутнього філолога в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу, *використання інноваційних* форм, творчих методів і прийомів навчання студентів, що забезпечують формування в них іншомовної професійної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу, *опрацьовано* оригінальну технологію підготовки майбутніх філологів до написання креативних перекладів і пісень;

— *розроблено й експериментально перевірено* авторську методику підготовки майбутніх філологів до написання креативних перекладів і власних творчих робіт, що полягає у формуванні в студентів професійних комунікативних стратегій і представлена комплексом творчих вправ і завдань на матеріалі іноземної мови, інструкцій еkleктичного й евристичного характеру (сполучуваність слів, складання словника, ключові слова, логічні зв'язки, особливості створення римуння, карти пам'яті) для управління процесом написання креативних перекладів і власне творчих робіт студентами-філологами, розвитку їхніх умінь у використанні комунікативних стратегій;

— *визначено* особливості трифазової роботи з креативним перекладом: підготовчий етап, виконавчий і завершальний та їх впливи на розвиток творчої особистості.

Подальшого розвитку набуло положення про взаємозв'язок між використанням креативних методів і прийомів навчальної діяльності та формуванням професійної комунікативної компетентності студентів.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

— теоретично обґрунтовано *методологічні* основи побудови навчально-виховного процесу у ЗВО, які забезпечують його спрямованість на формування професійної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу (ідеї системності, акмеологічності, синергетичності, міждисциплінарності, індивідуалізації, компетентнісного і тезаурусного підходів);

— уточнено вимоги принципів (креативності, суб'єктивної домінанти, запобігання інформаційної надлишковості, індивідуалізації навчання, орієнтації на майбутню професійну діяльність, когнітивної графіки, комунікативності, музикоцентризму, міметичний, спонтанного

мовлення), що є основою побудови педагогічної системи підготовки майбутнього філолога засобами креативного перекладу;

— виявлено чинники професійної комунікативної підготовки (занурення в іншомовне середовище, workshops, співпраця з носіями мови та ін.);

— визначено специфіку навчання майбутніх філологів із використанням креативного перекладу.

Практичне значення дослідження визначається його спрямованістю на модернізацію професійної підготовки майбутніх філологів у ЗВО, що дає змогу використовувати матеріали дисертації у процесі розробки підручників, посібників, методичних рекомендацій, які мають прямий вихід на практику викладання мов у вищій школі.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в розробці: навчальної програми спеціалізованого курсу «Креативний переклад в системі комунікативної підготовки майбутніх філологів»; спеціалізованого курсу «Особливості роботи з креативним перекладом» та однойменного навчального посібника; комплексу навчально-методичних матеріалів за результатами дослідження, які можна використовувати майбутнім філологам для організації їхньої професійної діяльності; навчально-методичних рекомендацій щодо впровадження моделі системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів; інтерактивних навчальних курсів із дисциплін «Теорія і практика перекладу», «Практичний курс іноземної мови»; спецкурс «Розвиток зв'язного мовлення».

Упровадження результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику підготовки майбутніх філологів Київського національного університету культури та мистецтв (довідка № 557 від 18.03.2013 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 1533-33/03 від 29.12.2012 р.), Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ) (довідка № 108-115-1171/106 від 15.05.2013 р.), Херсонського національного технічного університету (довідка № 1374-33/03 від 13.11.2012 р.), ПрАТ «ВНЗ «Київська гуманітарна академія» (довідка № 309/1 від 24.04.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі подані в дисертації результати отримані автором самостійно. У посібнику [52] особистим внеском автора дослідження є розділи I-VI. Ідеї співавтора в роботі не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження висвітлювалися у виступах автора з доповідями та повідомленнями на пленарних і секційних засіданнях:

— міжнародних науково-практичних і науково-методичних конференцій: «Школа та суспільство: пошуки культуротворчої парадигми освіти» (м. Київ, 2008 р.), «Актуальні проблеми

Американознавства» (м. Київ, 2008 р.), «Мова і культура» (м. Київ, 2009 р.), «Стратегія та методи навчання мов для спеціальних цілей» (м. Київ, 2009 р.), «Школа та суспільство: пошуки культуротворчої парадигми освіти» (м. Мелітополь, 2009 р.), «Мовна особистість у лінгвістичному та лінгводидактичному аспектах» (м. Горлівка, 2010 р.), «Міжнародна комунікація: мова – культура – особистість» (м. Остріг, 2010 р.), «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» (м. Київ, 2010 р.), «Історичний досвід, стан і перспективи підготовки педагогічних і соціально-педагогічних кадрів до роботи з різними соціальними групами» (м. Чернівці, 2011 р.), «Формування аксіологічного компонента у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів» (м. Ялта, 2011 р.), «Романська філологія та сучасний освітній простір» (м. Горлівка, 2011 р.), «Викладання мов у вищих навчальних закладах на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки» (м. Харків, 2012 р.), «Мова і світ: дослідження та викладання» (м. Кіровоград, 2012 р.), «Інноваційні процеси в освітньому просторі: доступність, ефективність, якість» (м. Луганськ, 2012 р.), «International Conference for PhD Music Students» (Греція, м. Салоніки, 2009 р.), «INTED International Technology, Education and Development Conference» (Іспанія, м. Валенсія, 2012 р.);

— всеукраїнських науково-практичних і науково-методичних конференціях: «Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів» (м. Умань, 2010 р.), «Методологія і методика інтерактивного навчання у середній та вищій школі» (м. Умань, 2010 р.), «Практично-професійна підготовка студентів у системі вищої освіти: проблеми та шляхи вдосконалення» (м. Харків, 2011 р.), «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі» (м. Херсон, 2013 р.), «Актуальні проблеми підготовки сучасного вчителя» (м. Умань, 2013 р.), «Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень» (м. Вінниця, 2013 р.).

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук «Методика взаємозв'язаного навчання зарубіжної літератури та англійської мови у школах гуманітарного профілю» захищена 2008 року, її матеріали в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження відображено у 52 наукових працях. Серед них: 2 монографії, 6 навчально-методичних посібників (1 – із грифом Міністерства освіти і науки України), 19 статей, опублікованих у наукових фахових виданнях України та 8 статей у закордонних наукових періодичних виданнях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (625 найменувань, із них 104 іноземними мовами). Загальний обсяг роботи – 578 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 359 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 20 рисунків, 9 додатків на 160 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми, указано мету й завдання роботи, визначено концептуальні засади, сформульовано гіпотезу дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів дослідження, описано шляхи їх апробації.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу»** – з'ясовано базові філософсько-соціокультурні позиції вирішення проблеми професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу, проаналізовано зміст понять «комунікативна компетентність», «креативний переклад», висвітлено поняття творчості як соціально-педагогічного феномена, окреслено концептуальні ознаки креативного перекладу як оригінальної проблеми теорії і практики професійної комунікативної підготовки майбутнього філолога, уточнено специфіку перекладацької діяльності як прояву творчих здібностей особистості, схарактеризовано особливості кореляції поезії та музики, встановлено труднощі сприйняття, перекладу і власне написання пісенних текстів студентами.

Однією з основних цілей вищої освіти є виховання особистості, досягнення якої неможливе без розвитку творчих здібностей. Тому головне призначення освіти – максимальне сприяння саморозвиткові задатків і здібностей кожного, допомога людині в розкритті та реалізації всього найкращого, що в ній закладено. Методологічне значення для дослідження мають твердження Х. Бергсона, С. Франка, Е. Фромма, Ф. Холмена та інших учених, психологів про те, що всі психічно здорові люди тією чи іншою мірою здатні творити.

Творчість припускає наявність в особистості здібностей, мотивів, знань і вмінь, завдяки яким створюється продукт, що вирізняється новизною, оригінальністю й унікальністю, вимагає повсякденної праці. Творчість – це можливість прояву власної індивідуальності, специфічна форма діяння особистості, у якій вона опановує світ навколо себе.

Креативність є атрибутом людської діяльності, передбачає виникнення людини і людської спільноти, лежить в основі подальшого прогресу матеріального і духовного виробництва; є найвищою формою активності і самостійної діяльності людини. На переконання багатьох філософів, креативність має елемент нового й високопродуктивного, а межі творчості охоплюють дії від нетрадиційного вирішення простого завдань до повної реалізації унікальних потенцій індивіда в окремій галузі.

Психологічною основою перекладу є вчення І. Павлова про динамічний стереотип, а також розуміння перекладу як складного специфічного вторинного виду мовленнєвої діяльності. Переклад – це процес декодування ментальної ідентичності нації.

Під креативним перекладом розуміємо переклад поетичних рядків і пісень музичних творів. Саме такі переклади – найвиразніший прояв індивідуальності перекладача.

На основі аналізу проблеми творчості у філософії можна сформулювати такі висновки:

— на думку багатьох учених (Н. Гоцуляк, Т. Гусевої, І. Кукуленко-Лук'янець, К. Савицького), написання поезії і пісень належить до творчого процесу, на противагу прозі й живопису, що вважається простим відтворенням дійсності;

— дослідження творчих сил особистості в науці є багатоаспектним, що зумовлює наявність багатьох пояснень цього феномена;

— на думку філософів-кордоцентристів, серце – це джерело творчої активності людини, центр усіх пізнавальних дій, де найперше відкривається істина;

— з філософської позиції, творчість є складним багатоаспектним феноменом з іманентною характеристикою особистості, вона життєво необхідна і є провідним механізмом будь-якого розвитку.

Створення творчого середовища можливе лише там, де є достатній рівень свободи, сприятливі умови для реалізації задатків особистості. Нагальною потребою сьогодення є вироблення більш дієвої та цивілізовано ефективної гуманітарної парадигми державотворення. Інакше кажучи, необхідно сутнісно вдосконалити концептуальне підґрунтя та освітні моделі культурної співпричетності підростаючого покоління до суспільнотворчих процесів, що відбуваються в незалежній Україні.

Серед найважливіших ідей можна виокремити такі, що мають найбільше значення для розуміння нової сутності освіти.

По-перше, це розкриття нового соціокультурного статусу освіти як провідної форми життєдіяльності суспільства, що є не тільки генератором його розвитку, а й домінуючим чинником формування соціокультурного середовища, в якому живе людина. У цій сфері плідно працювали А. Бистрова, В. Біблер, П. Гуревич, Е. Ільєнков, М. Каган, А. Касьян, А. Клізовський, В. Чудновський та інші вчені.

По-друге, це надання освіти онтологічного й екзистенційного виміру, що принципово змінює методологію освітньої практики в межах нового філософського бачення соціальної сутності освіти. У цій царині значних успіхів досягли В. Давидов, В. Зінченко, В. Конєв, І. Котова, Л. Овдієнко, Є. Шиянов та ін.

Під комунікативною компетентністю розуміємо сукупність її структурних елементів (компетенцій): комунікативні й організаційні можливості, здатність до емпатії і рефлексії, до самооцінки та самоконтролю, культури вербальної і невербальної взаємодії.

Одним із найважливіших завдань сучасної системи освіти є її перехід до використання творчих, проблемних методів навчання і виховання у формуванні креативної особистості. Методологія творчої діяльності, її організація в освіті до рівня формування творчої особистості спираються на певні принципи. Така методологія повинна містити: 1) основу, загальну для всіх

суперечливих між собою концепцій творчості; 2) деякі закономірності взаємозв'язку цієї основи з такими концепціями; 3) принцип діалогової взаємодії між цими концепціями.

У другому розділі – **«Креативний переклад як особистісна форма активності майбутнього філолога і чинник інтелектуального розвитку»** – обґрунтовано основні психолого-педагогічні основи діяльності майбутнього філолога у процесі роботи з креативними перекладами, досліджено співвідношення понять «творчість», «креативність», «творча особистість», «творча активність», «інтелектуальна активність», «когнітивна структура особистості», «творчі якості індивіда та їх розвиток»; розглянуто теоретичні аспекти перекладу пісенних творів та здійснено їх компаративістський аналіз.

Ґрунтуючись на дослідженнях психологів А. Маслоу, В. Рибалки, В. Роменця, Е. Торранса та ін., креативність трактується як якість людини, спрямована на створення нових рішень для відомих або нових завдань (продуктивна креативність) і вироблення нових оригінальних ідей (експресивна креативність).

Аналіз наукової літератури з проблем дослідження змісту творчої діяльності особистості дає змогу розмежувати поняття «творчість» і «креативність» відповідно до їх семантики. Термінолексеми «творчість» і «креативність» нерідко тлумачаться як ідентичні за змістом.

Однак проаналізувавши етимологію цих слів, їх первинне семантичне навантаження, А. Зубрик, А. Маслоу, В. Сластьонін, К. Тімірязев та ін. дійшли висновку, що для об'єктивності їх необхідно розрізняти. Доцільно використовувати термін «креативність» не лише тому, що він є більш адекватним до процесу вивчення іноземної мови, але й тому, що зміст його характеризується такими ознаками, як гнучкість, варіативність, оригінальність.

У результаті теоретичного аналізу виявлено, що одна з основних відмінностей термінолексем «творчість» і «креативність» полягає у тому, що поняття *«творчість»* передбачає процес розкриття виняткових здібностей, таланту, найчастіше у мистецькій, науковій діяльності. Натомість *«креативність»* не завжди співвідноситься з проявами таланту в певній сфері діяльності, а характеризує можливість повноцінної реалізації особистості в усіх сферах життєдіяльності.

Складний діалектичний характер процесуального й особистісного у творчості вивчали українські психологи А. Коваленко, Ц. Литвинова, В. Моляко, О. Музика. Автори досліджень урахували те, що існує психічна система регулювання творчої поведінки, мислення, розумової діяльності. Ця система є багаторівневою, багатокomпонентною; має певний центр «особистісної активності», що є багатознаковою закодованою інформацією про набір основних дій і прийомів їх групування у випадках зустрічі суб'єкта з незнайомими ситуаціями або елементами у знайомих ситуаціях.

У системі породжується те, що називають стратегіями – своєрідними особистісними утвореннями у формі програм діяльності, які охоплюють і логічні складові, і інтуїтивні компоненти, прояви «ситуативної футурології», що базується як на точних, так і на розмитих даних, відчуттях, неусвідомлених почуттях.

У наукових дослідженнях творчості все більше поширюється думка про те, що здатність до творчості не є особливим явищем, яке властиве лише видатним діячам науки, техніки та культури. Навпаки, ця здатність тією чи іншою мірою характеризує всіх людей, більше того, її можна виявити, стимулювати та розвивати цілеспрямованими заходами, підвищуючи ефективність продуктивної діяльності людини у виробництві, техніці, мистецтві, політиці, економіці, педагогіці тощо, використовуючи творчий потенціал на користь самої людини й суспільства.

Гене́за механізму творчості – діахронічна з гетерохронним, неодночасним дозріванням окремих функційних складників із різними темпами розвитку. Креативна психічна система або механізм творчості утворюється впродовж усього життя синтезом мислення, почуттів та уяви – складників психіки й тіла (соми) – психомоторики й енергопотенціалу.

На підставі аналізу праць Б. Ананьєва, Д. Богоявленської, К. Платонова, М. Ярошевського зроблено висновок, що творча активність пов'язана із здатністю до саморуху, саморозвитку. Вона є умовою виявлення й розвитку творчого потенціалу особистості, механізмом реалізації її здібностей, нарешті, засобом самоактуалізації (Д. Богоявленська, Г. Костюк, С. Максименко).

У процесі дослідження ми дійшли думки, що викладання іноземних мов розглядається як креативна, творча діяльність, що розвивається і забезпечує підвищення ефективності навчальної діяльності студента і його становлення як фахівця вищої кваліфікації, сприяє успіху власної педагогічної діяльності. На основі аналізу отриманих емпіричних даних обґрунтовано комплекс психологічних засобів розвитку креативності майбутніх учителів-філологів, що диференціюється на компоненти: *мотиваційно-креативний*, *креативно-цільовий*, *когнітивно-креативний*, *вербально-продуктивний* та *емоційно-креативний*. Застосування цих засобів спрямоване на розвиток базових підструктур особистості майбутніх учителів філологічного профілю, тому закономірним є використання тренінгових форм стимуляції креативних здібностей студентів-філологів.

Мотиваційно-креативний компонент розглядається як сукупність спонукальних чинників, що розвивають активність студентів-філологів і визначають їхню спрямованість до творчої педагогічної діяльності.

Креативно-цільовий компонент визначено як здатність майбутніх філологів до постановки й реалізації творчих мовленнєвих цілей, завдань, проблем у навчальній і професійній діяльності.

Когнітивно-креативний компонент – це стійка структура розумових здібностей студентів-філологів, яка забезпечує набуття ними нових знань та їх ефективне використання в майбутній творчій професійній діяльності.

Вербально-продуктивний компонент характеризується новизною, оригінальністю та унікальністю процесу й результату комунікативної професійної діяльності майбутніх філологів.

Під *емоційно-креативним компонентом* розуміються творчі емпатійні емоційно-почуттєві переживання студентами-філологами мовленнєвих творчих ситуацій у навчально-виховному процесі, пов'язаних із діалогом між викладачем і студентом.

Отримані дані аналізу наукової літератури підтвердили припущення про те, що комунікативна діяльність є одним із видів когнітивної діяльності, а вивчення нової лексики – засвоєння когнітивної бази. Учені встановили прямий взаємозв'язок між засвоєнням нового лексичного матеріалу і розвитком когнітивних можливостей особистості.

У третьому розділі – **«Педагогічна система професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу»** – представлено модель педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу, сутність якої полягає в удосконаленні комунікативних умінь і навичок іноземною мовою, формуванні мотиваційної спрямованості на самовдосконалення й саморозвиток професійно значущих якостей.

У розділі концептуально окреслена модель педагогічної системи формування професійної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу, що ґрунтується на якісному оновленні методології, змісту й технологій, упровадженні позитивного вітчизняного та світового педагогічного досвіду, використанні сучасних освітніх парадигм.

Велике значення для ефективно організації навчання на факультетах іноземних мов має зміна акцентів у професійно-методичній підготовці майбутнього філолога з нормативно-регламентувальної на індивідуально-творчу, що спонукає до розробки педагогічної системи формування професійної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу. Концепція педагогічної системи ґрунтується на ідеях креативної педагогіки та поетичного перекладу.

Під педагогічною системою професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів, побудованої на засадах творчості, розуміємо єдність цілей, завдань, принципів, умов, змісту, креативно-інноваційних форм, методів, прийомів, засобів підготовки, комунікативних стратегій і критеріїв оцінки ефективності проектованої моделі.

Структура розробленої моделі педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу схематично зображена на рис. 1.

Модель педагогічної системи вибудовувалася на засадах еврилогізації і психологізації – застосуванні методів, прийомів і форм, що найбільше спонукають до творчої активності індивідів, комунікації, цілеспрямованої орієнтації навчального процесу на всі прояви особистості, психодіагностику професійно значущих креативних якостей.

Мета розробленої педагогічної системи визначає ефективні методи, прийоми і форми навчальної діяльності, які сприятимуть формуванню професійної комунікативної компетентності, підвищенню якості освіти у ЗВО на факультетах іноземних мов, зокрема, за допомогою розкриття й розвитку професійно-креативних задатків студентів, активізації їхнього творчого потенціалу, що загалом допоможе студентам адаптуватися й діяти відповідно до створених умов у майбутній професійній діяльності.

Змістову частину педагогічної системи становлять науково-методичні знання, поняття про педагогічну й методичну творчість майбутнього філолога, її специфіку та закономірності, професійно значущі навички креативного перекладу, відомості про здобутки передового досвіду в педагогіці, методиці викладання іноземних мов і перекладознавстві, власний досвід формування іншомовної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу.

Специфічними принципами розробленої педагогічної системи є принципи креативності, суб'єктивної домінанти, запобігання інформаційної надлишковості, індивідуалізації навчання, орієнтації на майбутню професійну діяльність, когнітивної графіки, комунікативності, музикоцентризму, пріоритетності творчих елементів над репродуктивними, міметичний принцип, спонтанного мовлення.

Особливості педагогічності системи розглянуті крізь призму індивідуально-творчого підходу, який базується на диференціації творчих завдань відповідно до рівня можливостей і підготовки майбутнього філолога, що допомагає забезпечити значно вищу результативність навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Важливим компонентом представленої системи є технології підготовки. Результативність застосування певної технології навчання залежить від правильного вибору відповідних цілей і методів навчання.

Одним із пріоритетних методів формування професійних комунікативних стратегій є комунікативний метод навчання, що розробляється з позицій концепції комунікативної іншомовної освіти для розвитку індивідуальності в діалозі різних культур.

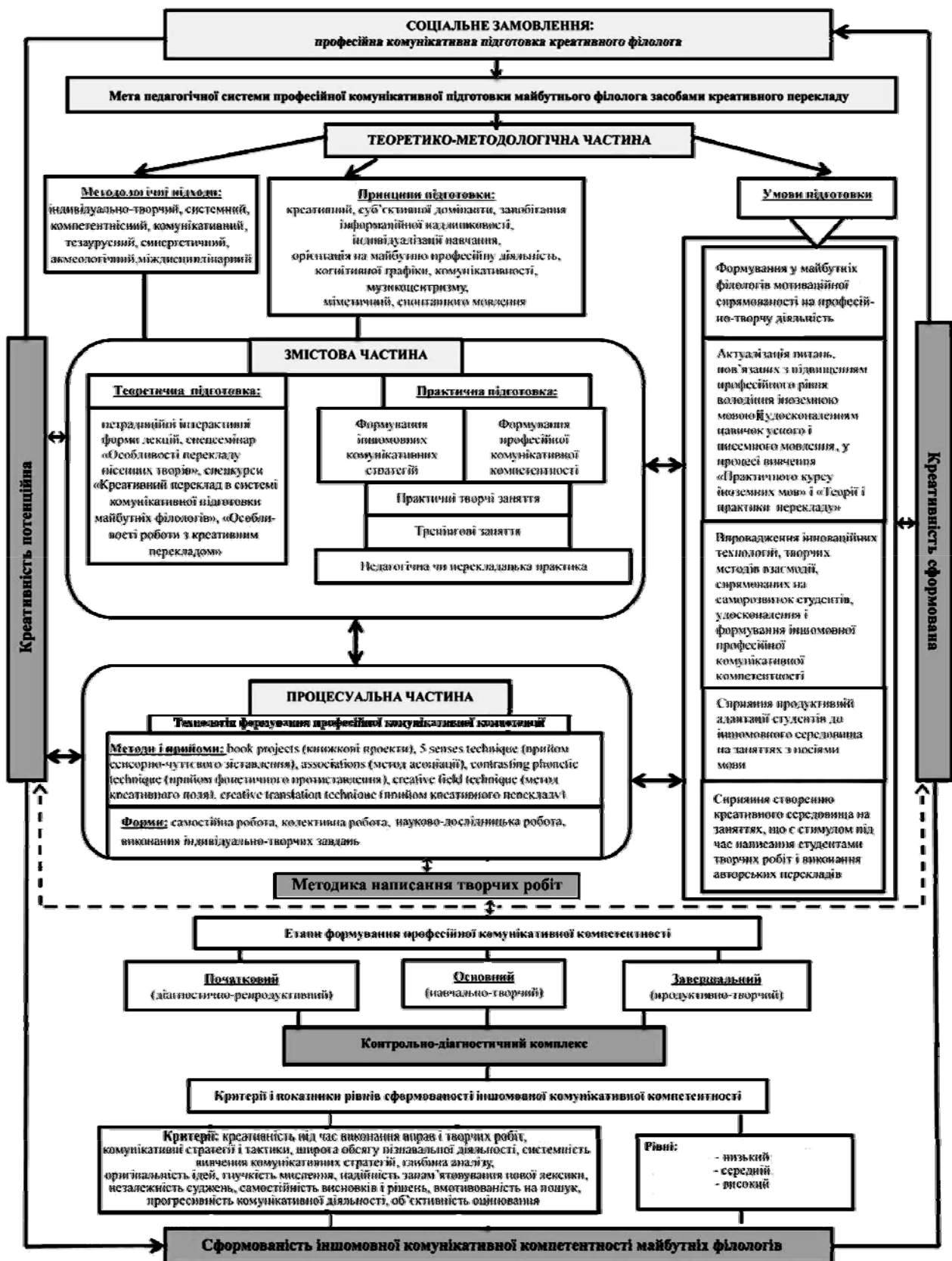

Рисунок 1. Модель педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу

Учені-методисти розрізняють такі основні типи комунікативних вправ: для формування мовленнєвих навичок (Ю. Пасов, В. Царькова); в орієнтуванні, виконанні і контролі (І. Бім); когнітивні, прикладні, актуалізовані вправи (М. Ляховицький); інформаційні, операційні, мотиваційні (В. Бухбіндер), тренувальні й комунікативні (Н. Гез, В. Скалкін); комунікативного та некомунікативного характеру (Е. Шубін); мовні, мовні з мовленнєвою спрямованістю та мовленнєві (Г. Уайзер, А. Климентенко) та інші.

Основними принципами побудови змісту навчання з використанням комунікативного методу є мовна спрямованість, функційність, ситуативність.

Творчі методи, охарактеризовані у працях таких авторів, як Г. Буш, І. Ільєсов, Г. Китайгородська, Ю. Кулюткін, О. Матюшкін, І. Мегалова, В. Моляко, М. Нелке, С. Ніколаєва та ін., сприяють ефективності навчального процесу. Зважаючи на те, що ці методи використовуються під час еврилогізації творчої діяльності в процесі навчання іноземних мов, викладач повинен орієнтуватися на розвиток різних підструктур особистості студентів із виразними рисами індивідуальності.

У дослідженні обґрунтовано наступні умови підготовки: формування у майбутніх філологів мотиваційної спрямованості на професійно-творчу діяльність; актуалізація питань, пов'язаних з підвищенням професійного рівня володіння іноземною мовою й удосконаленням навичок усного і писемного мовлення, у процесі вивчення «Практичного курсу іноземних мов», «Теорії і практики перекладу»; впровадження інноваційних технологій, творчих методів взаємодії, спрямованих на саморозвиток студентів, удосконалення і формування іншомовної професійної комунікативної компетентності, сприяння продуктивній адаптації студентів до іншомовного середовища на заняттях з носіями мови; сприяння створенню креативного середовища на заняттях, що є стимулом під час написання студентами творчих робіт і виконання авторських перекладів.

Процес формування професійної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу в розробленій моделі охоплює три етапи: I етап – діагностично-репродуктивний; II етап – навчально-творчий; III етап – продуктивно-творчий.

I етап є діагностично-інформаційною фазою підготовки до формування професійно-творчих якостей майбутніх фахівців. Його мета – сформулювати знання про особливості методичної діяльності і професійні якості майбутнього філолога, її нормативний та інноваційний компоненти; діагностувати рівні потенційної креативності студентів, їхні здатності перекладати поетичні твори й пісні та писати свої творчі роботи.

Діагностика рівнів мотиваційної спрямованості майбутніх філологів на професійну творчість здійснювалася за допомогою обсерваційних методів (спостереження, самоспостереження, самооцінка), бесід, анкетування, тестування тощо.

Паралельно з діагностикою креативності студентів відбувається оцінювання їхніх знань, що входять до нормативного компонента теоретичного курсу з педагогіки, методики іноземних мов, а також відомостей про творчий компонент професійно-методичної діяльності – сутність, джерела, зміст методичної творчості майбутнього філолога.

У лекційних курсах «Педагогіка», «Методика навчання іноземних мов», «Теорія і практика перекладу» тлумачаться поняття «креативогенна природа професійної діяльності майбутнього філолога», «професійно-креативні якості майбутнього філолога», «важливі аспекти креативного перекладу», «особистість творчого вчителя», «педагогічна креативність».

Осмислення цих понять поглиблюються під час спостережень студентів за діяльністю творчих філологів, під час зустрічей зі співаками, прослуховування пісень іноземною мовою; вивчення публікацій фахової періодики про новаторський досвід словесників; теоретичного вирішення творчих дидактично-методичних завдань на практичних та лабораторних заняттях із практики усного й писемного мовлення.

Під час визначення найбільш продуктивних методів, прийомів і форм навчальної діяльності, сприятливих для розвитку креативності, урахувалася багатоплановість творчої особистості людини, що детермінує використання комплексу методів. Зокрема, теоретична підготовка здійснювалася за допомогою інформаційно-рецептивного методу й методу проблемного викладу, використовувалися лекційні форми (найчастіше проблемна лекція) та різноманітні прийоми її активізації.

На лабораторно-практичних заняттях застосовувалися методи інтенсифікації й активізації навчального процесу; вирішення дидактично-методичних завдань; творчі методи і прийоми. У самостійній позааудиторній роботі студентів практикувалося оригінальне вивчення науково-методичної літератури; опрацювання публікацій фахової періодики; робота з ресурсами Інтернету; коментування відповідей одногрупників.

Головним завданням викладача є створення сприятливого креативного середовища та формування в майбутніх філологів мотиваційної спрямованості на професійно-творчу діяльність.

II етап – навчально-творчий, що передбачає формування мотиваційної спрямованості студентів на творче вирішення навчальних завдань на лабораторно-практичних заняттях та в умовах реального навчального процесу під час проходження практики, формування в майбутніх фахівців репродуктивно-творчого способу діяльності.

Мета навчально-творчого етапу – навчити студентів не лише відтворенню вже засвоєних знань і способів діяльності, а також їх комбінуванню, трансформації, відбору відповідно до нової навчальної ситуації, моделювання компонентів навчально-виховного процесу з внесенням елементів новизни.

Актуальним є вирішення дидактично-методичних завдань, що потребують творчого підходу. Під час проходження практики творчий характер методичної діяльності виявляється на всіх етапах вирішення дидактично-методичних завдань: формулювання проблемного завдання, проектування та конструювання проекту, його реалізації під час заняття та в процесі аналізу отриманих результатів.

На навчально-творчому етапі використовуються репродуктивний, евристичний, дослідницький методи. У процесі оволодіння теоретичним матеріалом ширше застосовуються інтерактивні форми лекцій (проблемна, buzz-лекція, лекція-візуалізація тощо).

Під час проведення лабораторно-практичних занять задіяні інтенсивні форми та методи навчання: рольова гра, дискусія, сократівська бесіда, мозковий штурм, а також прийоми створення проблемних ситуацій, постановки проблемних запитань, що потребують зіставлення, творчого мислення, установа асоціацій між виучуваним матеріалом та вже засвоєними знаннями з різних галузей науки й мистецтва, життєвим досвідом тощо.

Особливе місце в навчальній діяльності студентів на навчально-творчому етапі посідають спостереження та аналіз під час workshop (короткий переклад з англійської – «цех, майстерня»), останнім часом дуже часто використовується для позначення особливої форми групової роботи, де надається перевага активним і навіть інтерактивним формам роботи; головна роль у розробці рішення належить власне учасникам групи), їх колективне обговорення, індивідуальні консультації та спілкування студента з викладачем.

Студентська самостійна робота організовується за допомогою таких видів діяльності: створення проектів, опрацювання науково-методичних джерел, матеріалів фахової преси, перегляду й обговорення кіно- та відеофільмів, прослуховування аудіозаписів тощо.

Для формування професійних умінь, необхідних на практичних і лабораторних заняттях використовувалися різноманітні завдання експериментального характеру, наприклад, написання студентами творчих робіт, чому передують система розроблених вправ і завдань. Мета таких завдань – наближення студентів до майбутньої професії, де вони зможуть працювати не лише з прозовим твором, проводили традиційні уроки, а бути першокласним креативним фахівцем із високим рівнем знань іноземних мов.

Застосування проектної технології є важливим механізмом упровадження системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів. У проектній діяльності студент якнайяскравіше виявляє свої здібності, відкриває для себе щось нове. Отже, проектування є інтегрованим компонентом розробленої і структурованої системи освіти.

Пріоритетними методами і прийомами формування іншомовної професійної комунікативної компетентності є комунікативний метод навчання, методи активізації резервних можливостей студента (евристичний діалог Сократа, мозковий штурм, конференції ідей тощо), метод асоціацій,

прийом візуально-кінестетичних асоціацій, запису власного мовлення іноземною мовою, прийом фонетичного протиставлення (contrasting phonetic technique), прийом сенсорно-чуттєвого зіставлення (five senses technique), проектні технології («book projects»), тренінги.

Проведення тренінгових занять з іноземної мови є ефективним, має творчий характер і потребує від викладача як тренера реалізації всіх своїх професійних знань, умінь і навичок формування комунікативної компетентності. Авторська програма професійно-творчого тренінгу апробується на факультетах іноземних мов під час проведення експериментального навчання, передбачає 60 годин і містить 5 міні-тренінгів, відповідних компонентам запропонованої нами моделі навчання на засадах креативності й написання власних творів.

На III етапі – продуктивно-творчому – студенти навчаються творчо моделювати процес викладання, причому тепер продуктивний компонент діяльності домінує над репродуктивним. Максимальному наближенню філологів до майбутньої професії сприяє самостійна навчально-творча діяльність під час проведення практично-лабораторних занять, проходження практики (IV курс), а також виконання науково-дослідної роботи.

Мета продуктивно-творчого етапу – навчити майбутніх фахівців реалізовувати творчий підхід у подальшій діяльності, що передбачає не лише врахування чинників навчальної ситуації в процесі планування діяльності, але й гнучкість і пластичність педагогічного мислення на самому занятті, коли студент здатний скоригувати підготовлений проект відповідно до змін у реальній навчальній ситуації.

У випадку неузгодженості між проектом та умовами його втілення студент має виявити здатність до пошуку іншого способу вирішення завдання з арсеналу вже відомих, адаптованих методичною практикою, чи сконструювати новий, раніше невідомий.

Доведено, що запорукою ефективної професійно спрямованої продуктивної взаємодії студентів і вчителя-фасилітатора є мотиваційний компонент як основа свідомого ставлення майбутнього педагога до навчальної діяльності. Важливим для нашого дослідження є формування лінгвопізнавального та комунікативного видів мотивації, що полягає в позитивному ставленні студентів до мовного матеріалу.

У четвертому розділі – **«Технологія формування професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу»** – обґрунтовано умови формування комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу, висвітлено методику проведення дослідно-експериментальної роботи, визначено критерії, показники і рівні розвитку комунікативної компетентності майбутніх філологів, а також досліджено шляхи вдосконалення професійної комунікативної підготовки засобами креативного перекладу.

Сучасні стратегії оволодіння студентами іноземною мовою розробляються в методиці з позиції когнітивної теорії навчання іноземної мови і поділяються на стратегії, що забезпечують оволодіння мовою, і стратегії, що забезпечують володіння мовою.

На кожному з етапів формування професійних комунікативних стратегій (ПКС) під час виконання студентами творчих вправ із тематичного комплексу виокремлюється певна група стратегій. При цьому кожен етап формування ПКС супроводжується пам'ятками: I етап – пам'яткою «Як планувати виконання вправи?», що має на меті формування комунікативних стратегій ідентифікації; II етап – пам'яткою «Як виконувати вправу?», її мета – формувати у студента комунікативні стратегії виконання вправи; III етап – пам'яткою «Як я можу себе оцінити?», метою якої є формувати у студента комунікативні стратегії самоперевірки та самокореляції.

Мета I етапу формування професійних комунікативних стратегій – самоорганізації – полягає в самопідготовці студента до виконання творчих вправ (на занятті або вдома). Цей етап формування ПКС охоплює два підетапи аудитивної діяльності: мотивацію й планування.

На цьому етапі студенти виконують орієнтувальні вправи, які є підготовчими вправами, спрямованими на формування професійних комунікативних стратегій ідентифікації, з використанням пам'ятки «Як планувати виконання вправи?».

II етап – виконання – написання творчих робіт безпосередньо пов'язаний із творчим перекладом і написанням пісні, оскільки студент оволодіває найбільшою кількістю комунікативних стратегій в усному і писемному мовленні. Формування цих стратегій здійснюється під час прослуховування автентичних текстів, роботи з оригіналами музичних творів, виконання творчих завдань і вправ, власне написання креативних перекладів і пісень.

III етап – рефлексія – спрямований на оцінювання знань студента, пояснення причин допущених ним помилок і вислуховування думки одногрупників. На III етапі формування ПКС студенти вчаться визначати рівень досягнення поставленої мети.

У процесі роботи визначено і конкретизовано критерії та показники сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів, обґрунтовуючи які, було враховувано зміст і контекст професійної діяльності засобами креативного перекладу.

До основних критеріїв сформованості професійної комунікативної компетентності належать:

- креативність (прояв творчих здібностей під час написання креативних перекладів і творчих робіт);
- стратегії і тактики (володіння комунікативними стратегіями і тактиками для досягнення високої успішності під час здійснення комунікативного процесу);
- широта (обсяг пізнавальної діяльності, що охоплює різні сфери педагогічної дійсності);

— системність (здатність охопити об'єкт загалом, не втрачаючи всіх суттєвих деталей, уміння виокремити істотні риси та їх систему);

— глибина (ступінь усвідомлення сутності ознак предметів та явищ, уміння знаходити правильні шляхи і способи розв'язання проблемних завдань);

— оригінальність (здатність продукувати незвичні ідеї під час виконання творчих завдань і проектів);

— мобільність (здатність переходити з однієї тематики в іншу, вирішувати комплексні завдання);

— гнучкість (перехід і переключення з одного способу розв'язання проблемної ситуації на інший залежно від мети та потреб);

— надійність (запам'ятовування нової лексики з намаганням установити асоціативні зв'язки);

— незалежність (здатність протистояти шаблонним спробам написання творчих робіт);

— самостійність (уміння ставити нові завдання і знаходити потрібний розв'язок, спираючись на попередній досвід);

— умотивованість (причинно-наслідкові зв'язки мислення);

— прогресивність (розвиток, покращення, досягнення вищого рівня володіння комунікативними стратегіями);

— об'єктивність (проникнення в суть проблеми, у процесі якого здійснюється аналіз роботи одногрупників).

За допомогою отриманих даних і на основі рефлексії конкретизовано критерії та рівні (низький, середній, високий) їх прояву та рівні сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу.

Результати емпіричного дослідження свідчать, що 75,2 % з усіх опитаних студентів мають низький рівень сформованості професійної комунікативної компетентності, 14,7 % – середній і лише 10,1 % – високий. Низькі показники пояснюються відсутністю знань, умінь і досвіду продуктивного іншомовного мислення. Одночасно 76 % з усіх опитаних виявили бажання дізнатися більше про означену проблему.

Незважаючи на активне використання римованих текстів у практиці навчання іноземних мов, методика їх застосування залишається досить недосконалою. Робота з римованими текстами обмежується їх заучуванням та проспівуванням, а методика роботи з перекладами й написанням власних творчих робіт студентів і зараз ще не розроблена. Як наслідок – мовний і мовленнєвий матеріал пісень не застосовується в мовленні, під час написання власних рефлексійних творчих робіт.

Експериментальні дослідження свідчать, що лише використання і заучування римованих творів не сприяє запам'ятовуванню великої кількості нових слів, що, безумовно, пов'язане з синкретичністю їхнього сприйняття та егоцентричністю мислення. У зв'язку з цим робота з креативними перекладами і власне написання пісенних творів студентами, якій передують комплекс авторських підготовчих завдань, сприяла семантизації лексичних одиниць, усвідомленню їх як одиниць комунікації та закріпленню у пам'яті за певними комунікативними намірами.

Ураховуючи специфіку роботи з креативними перекладами, трифазовий характер діяльності, визначено, що технологія підготовки студентів до написання перекладів пісенних творів охоплює такі етапи:

I. Підготовчий етап: 1. Формування навчального мотиву участі студентів у комунікативній діяльності. 2. Опис особливостей креативного перекладу, викладених в авторських спецкурсах «Креативний переклад в системі комунікативної підготовки майбутніх філологів» та «Особливості роботи з креативними перекладами». 3. Розподіл етапів роботи з креативними перекладами (сприйняття – аналіз – переклад). 4. Зразки виконання вправ.

II. Виконавчий етап: 1. Виконання студентами різноманітних вправ і робота у workshop. 2. Поточне коригування та підкріплення викладачем креативно-перекладацької діяльності.

III. Завершальний етап: 1. Оцінка перекладацьких дій студентів. 2. Написання студентами власних пісень, віршів чи творчих робіт в іншій формі, ураховуючи індивідуально-творчий підхід до навчального процесу.

Для засвоєння лексичного матеріалу на підготовчому етапі до написання креативних перекладів і власних пісень розроблено творчі завдання для розвитку умінь студентів використовувати комунікативні стратегії: 1) сполучуваності слів; 2) створення словника; 3) ключових слів; 4) логічних зв'язків; 5) створення римування; 6) карти пам'яті.

Написання власної пісні, вірша чи інших творчих робіт забезпечує значні навчальні та професійні можливості, вони залучаються як рушійна сила в пост-індустріальній економіці знань. Вірші й есе не пасивно засвоюються, але активно створюються. Написання творчих робіт дає змогу маніпулювати мовою, впливати на аудиторію.

Загальними характеристиками під час написання віршів є тезаурусний підхід і вживання слів-стимулів, що має на меті значно збагатити й підвищити рівень володіння іноземною мовою.

Метою написання студентами творчих робіт є вдосконалення комунікативної компетентності: діалоговими умінь студентів у процесі самостійного складання ними різних синтаксичних конструкцій під час оприлюднення результатів виконання мовленнєвотворчих завдань і створення різноманітних письмових текстів, що загалом сприятиме готовності до здійснення студентами іноземномовної комунікації.

У п'ятому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів»** – висвітлено й обґрунтовано вибір методики визначення рівнів професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів, описано процедуру організації та проведення експериментальної перевірки ефективності розробленої педагогічної системи професійної комунікативної підготовки студентів-філологів засобами креативного перекладу, здійснено аналіз й інтерпретацію результатів експерименту.

Експеримент мав природний характер. Формування у студентів професійної комунікативної компетентності (ПКК) на засадах творчості здійснювалося на заняттях на основі комплексу вправ і креативних завдань, розроблених автором до програмного матеріалу, який вивчається, або під час апробації авторського спецкурсу «Creative Writing».

Завдання формувального етапу експериментального дослідження охоплювали:

1) проектування впровадження педагогічної системи формування ПКК у майбутніх філологів засобами креативного перекладу;

2) визначення експериментальних і контрольних груп студентів для отримання репрезентативної вибірки;

3) поетапну реалізацію системи формування ПКК майбутніх філологів;

4) поступове визначення рівнів сформованості у студентів відповідних компонентів ПКК за продуктивними і рецептивними видами мовленнєвої діяльності на основі креативних письмових завдань, низки усних співбесід, workshops, тренінгів тощо;

5) проведення анкетування студентів для самооцінювання власного рівня сформованості ПКК; виявлення їх ставлення до професійного вибору; з'ясування особливостей їхньої іншомовної професійної підготовки;

6) здійснення анкетування викладачів навчальних дисциплін «Практичний курс іноземної мови» та «Теорія і практика перекладу», які викладають ці дисципліни студентам факультетів іноземних мов вищих навчальних закладів-баз експерименту, для виявлення їхнього ставлення до певних аспектів формування ПКК у майбутніх філологів засобами креативного перекладу;

7) розробку навчально-методичного забезпечення процесу формування ПКК майбутніх філологів: компетентнісно орієнтованих модульних навчальних і робочих програм рівневого навчання дисциплін «Практичний курс іноземної мови» та «Практика усного і письмового перекладу», навчальних посібників, методичних рекомендацій щодо застосування педагогічної системи професійної комунікативної підготовки у майбутніх філологів III-IV рівнів акредитації у процесі іншомовної підготовки студентів, методичних рекомендацій щодо впровадження у зміст навчальної дисципліни «Теорія та практика перекладу», «Creative writing».

Репрезентативну вибірку становили 16 пар експериментальних і контрольних груп (549 студентів: 270 учасників експериментальних і 279 учасників контрольних груп), а також 54 викладачі іноземних мов баз педагогічного експерименту. Іноземною мовою циклу гуманітарних дисциплін для обраних нами пар експериментальних і контрольних груп була англійська й німецька мови.

Оцінювання рівня сформованості у студентів ПКК здійснювалося на різних етапах реалізації системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів упродовж усього періоду вивчення студентами дисциплін «Теорія та практика перекладу», «Практичний курс іноземної мови» наприкінці кожного навчального семестру. Воно охоплювало вступне, поточне, рубіжне, підсумкове оцінювання й відтерміновану діагностику рівня сформованості у студентів ПКК.

Окрім тестувань та усних опитувань (співбесід) для вивчення стану іншомовної професійної підготовки майбутніх філологів, а також її позитивної чи негативної динаміки під впливом застосування системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів у процесі формульовального експерименту використано низку емпіричних методів досліджень, що передбачають здебільшого якісну оцінку отриманих даних, зокрема: анкетування, бесіди, обговорення, спостереження.

Загалом у процесі розробки критеріїв оцінювання було виокремлено три рівні сформованості ПКК студентів: низький рівень від 0 до 61 балів, середній рівень від 62 до 89 балів та високий рівень від 90 до 100 балів.

За середніми балами рівнів сформованості ПКК студентів усіх експериментальних і контрольних груп, задіяних на етапі формульовального експерименту і констатувального експерименту другого порядку, можемо зробити висновок про те, що динаміка зростання рівня сформованості ПКК студентів експериментальних груп приблизно вдвічі більша, ніж динаміка зростання рівня сформованості ПКК студентів контрольних груп.

Статистична перевірка однорідності за рівнем сформованості ПКК здійснювалася за допомогою статистичного критерію χ^2 – критерій Пірсона, що може застосовуватися для зіставлення двох або більше емпіричних розподілів однієї і тієї ж ознаки. При порівнянні двох емпіричних розподілів, емпіричне значення критерію обчислювалося за формулою:

$$\chi_{емп}^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(f_{емп i} - f_{теор})^2}{f_{теор}},$$

де $f_{i емп}$ – емпірична частота по i -тому розряду ознаки; $f_{i теор}$ – відповідна теоретична частота; i – порядковий номер розряду (рівня); k – кількість розрядів ознаки (кількість рівнів).

Теоретичні частоти обчислювалися за формулою:

$$f_{теор} = \frac{(\text{сума частот відповідного рядка}) \cdot (\text{сума частот відповідного стовпчика})}{(\text{загальна кількість спостережень})}$$

Кількість ступенів свободи при зіставленні двох емпіричних розподілів визначається з формули:

$$v = (k - 1) \cdot (c - 1),$$

де k – кількість розрядів ознаки (рядків у таблиці емпіричних частот або кількість рівнів); c – кількість розподілів, що порівнюються (стовпчиків у таблиці емпіричних частот).

Для умов нашого дослідження:

$$v = (k - 1) \cdot (c - 1) = (3 - 1) \cdot (2 - 1) = 2.$$

У процесі зіставлення двох емпіричних розподілів статистичні гіпотези будувалися наступним чином: основна (H_0) – емпіричний розподіл 1 (за рівнями сформованості ПКК у контрольній групі) не відрізнялася від емпіричного розподілу 2 (за тими ж рівнями у експериментальній групі); конкуруюча (H_1) – емпіричний розподіл 1 (у КГ) відрізняється від розподілу 2 (у ЕГ).

Для прийняття чи спростування основної гіпотези обчислене за вибіркою емпіричне значення критерію порівнювалося із критичним значенням. Для умов нашого дослідження критичні значення були такими:

$$\chi_{кр}^2 = \begin{cases} 5,991 (p \leq 0,05) \\ 9,210 (p \leq 0,01) \end{cases}$$

Слід зазначити, що нами витримані всі обмеження цього критерію: вибірки є достатньо великими ($n \geq 30$), розряди ознаки мають більше двох значень та не перекриваються (одна і та ж особа не може мати різні рівні сформованості ПКК) та розряди перекривають увесь діапазон варіативності ознаки. Групування на розряди є однаковим для всіх вибірок, оскільки проводилося за однаковою методикою в усіх навчальних закладах, обраних для експерименту.

Обчислені емпіричні значення критерію χ^2 – Пірсона виявилися більшими від критичного значення, що дало змогу із надійністю не меншою 99% стверджувати, що запропонована система формування ПКК засобами креативного перекладу є дієвою.

Упродовж проведення педагогічного експерименту з перевірки ефективності системи формування ПКК у майбутніх філологів засобами креативного перекладу рівень сформованості ПКК студентів експериментальних груп зріс на 24, 06 бала (37, 8%), у той час як рівень сформованості ПКК студентів контрольних груп зріс лише на 15, 28 бала (23, 98%).

За середніми балами рівнів сформованості ПКК студентів усіх експериментальних і контрольних груп, задіяних на етапі формувального експерименту і констатувального експерименту другого порядку, можна зробити висновок про те, що динаміка зростання рівня

сформованості ПКК студентів експериментальних груп приблизно вдвічі більша, ніж динаміка зростання рівня сформованості ПКК студентів контрольних груп.

Рівень сформованості ПКК студентів усіх експериментальних груп на початку експерименту був середнім із показником 63, 59 балів. Рівень сформованості ПКК студентів усіх контрольних груп був також середнім, проте його показник був дещо вищим – 63, 71.

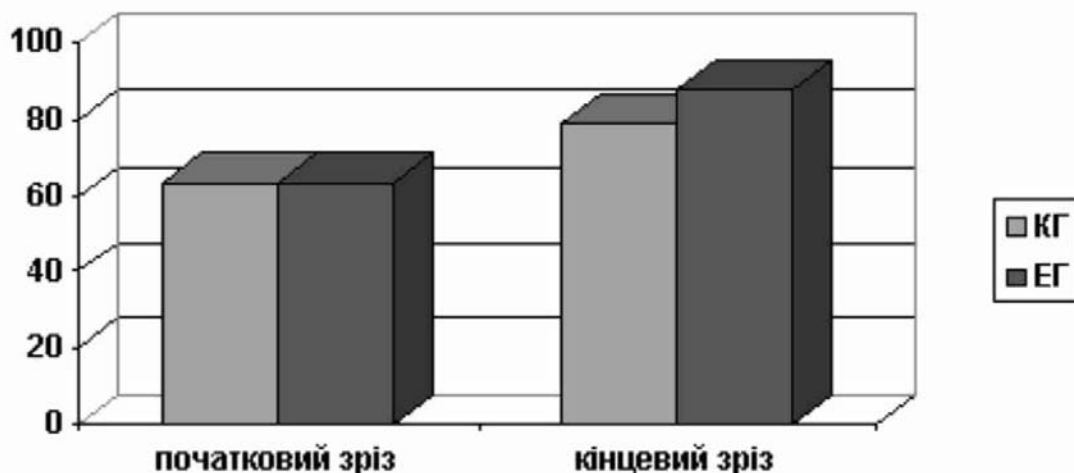
Таблиця 1

Перевірка однорідності респондентів контрольних та експериментальних груп за рівнем сформованості ПКК на кінець формувального експерименту

ВНЗ групи	КНУКіМ		ТНПУ		СхНУ		ХНТУ		КГА		Зведені дані	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
високий	30	70	12	27	15	42	15	26	16	28	88	193
середній	58	17	24	10	31	8	21	9	13	7	149	51
низький	8	5	10	6	8	6	9	5	7	4	42	26
середнє знач.	80,35	89,42	76,42	85,05	78,46	88,78	79,33	86,56	80,72	87,69	79,22	87,95
$\chi^2_{емп}$	$\chi^2_{емп} = 39,0382$		$\chi^2_{емп} = 12,7575$		$\chi^2_{емп} = 27,0390$		$\chi^2_{емп} = 12,0365$		$\chi^2_{емп} = 4,8461$		$\chi^2_{емп} = 80,4280$	

У кінці експерименту середній рівень сформованості ПКК студентів експериментальних груп став вищим (із показником 87,95 бала), у той час як рівень сформованості ПКК студентів контрольних груп зріс лише до 79,22 бала.

Гістограма (рис. 3) наочно демонструє результативність системи професійної комунікативної підготовки філологів, яка виявляється в достатньому рівні сформованості ПКК майбутніх філологів, що засвідчується у значній динаміці і швидких темпах розвитку ПКК студентів експериментальних груп порівняно зі студентами контрольних груп усіх експериментальних пар. Результати можна визнати достовірними, придатними для опрацювання і брати до уваги в подальшій експериментально-навчальній діяльності.

Рисунок 2. Динаміка зростання рівнів сформованості ПКК усіх експериментальних пар ЕГ та КГ

Аналіз даних поетапного діагностування рівнів сформованості ПКК майбутніх філологів засобами креативного перекладу за допомогою комплексу параметричних багатofакторних методів наукових досліджень забезпечив можливість здійснити порівняння нульової статистичної гіпотези з альтернативними і зробити висновок про те, що система професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу має значну перевагу над традиційними методиками навчання творчого перекладу.

Реалізація авторської системи забезпечує цілеспрямованість, ефективність і результативність процесу професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів.

Отже, експеримент довів ефективність педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу.

ВИСНОВКИ

Узагальнення результатів дослідження дало змогу зробити такі основні висновки:

1. На основі аналізу психолого-педагогічних і лінгвістичних досліджень професійної комунікативної підготовки засобами креативного перекладу з'ясовано особливості процесу формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів, де потрібно враховувати: прояв індивідуальних характеристик особистості студента, що впливають на ефективність засвоєння навчального матеріалу та особливість написання творчих робіт; індивідуально-творчий підхід до вивчення нового тезаурусу іноземною мовою з використанням індивідуально-творчих завдань, зумовлених вибором кожного зі студентів власних комунікативних стратегій.

Особливого значення набуває рівень постановки мети й система мотивації студентів щодо творчої навчальної діяльності з використанням креативних перекладів, а також психологічні особливості навчального діалогу студентів під час workshop.

У процесі дослідження особливостей пошуку й вибору шляхів виправлення помилок під час аналізу перекладів і творчих робіт оформлювалися основні принципи побудови навчального процесу з формування професійної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу.

2. Комплексне осмислення й узагальнення філософської і психолого-педагогічної літератури показало, що діяльність майбутнього філолога в умовах творчого навчального процесу є обов'язковим компонентом теорії і практики професійної підготовки майбутнього фахівця, що характеризується відносною самостійністю, але водночас інтегрує в собі теоретичний, методичний, лінгвістичний, креативний компоненти.

Дослідження сучасних теоретичних позицій дало змогу визначити вагомі дослідницькі можливості принципів когнітивної графіки, креативності, суб'єктивної домінанти, індивідуалізації

навчання, орієнтації на майбутню професійну діяльність, комунікативності, спонтанного мовлення у вивченні особливостей професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу.

3. У дисертації теоретично обґрунтовано системний, компетентнісний, індивідуально-творчий, комунікативний, тезаурусний, синергетичний, акмеологічний, міждисциплінарний підходи до процесу формування професійної комунікативної компетентності як до складної властивості особистості, що забезпечує успішність спілкування.

У межах другого напрямку здійснювався пошук індивідуально-творчих особливостей студентів під час написання ними індивідуально-творчих завдань, що спонукало до диференціації та розподілу їх за рівнем складності.

4. Розроблено концепцію та обґрунтовано теоретико-методичні засади педагогічної системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів до написання креативних перекладів за допомогою формування у студентів професійних комунікативних стратегій.

Орієнтація сучасної освіти на компетентнісний підхід до професійного становлення фахівця зумовила визначення творчої компетенції як однієї з основних передумов формування професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу.

Це поняття трактується крізь призму професійної компетентності майбутнього філолога та сформульоване в дисертації як система знань про особливості формування іншомовних комунікативних стратегій, умінь роботи з креативними перекладами і написання власних творчих робіт, відповідного досвіду та позитивної мотивації у застосуванні креативних перекладів у процесі навчання студентів нової лексики з метою підвищення ефективності цього процесу.

Комунікативна компетентність майбутнього філолога є не ізольованим складником, а органічно поєднується з кожним компонентом у визначеній структурі професійної компетентності майбутнього філолога.

Цілеспрямоване формування професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу здійснюється у три етапи: підготовчий, виконавчий, завершальний. Провідну роль при цьому відіграє останній, що реалізується через написання студентами власних творчих робіт (пісень, віршів, есе).

Сконструйована експериментальна технологія професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу представлена через комплекс творчих вправ і завдань на матеріалі іноземної мови та інструкцій еkleктичного й евристичного характеру для управління процесом написання креативних перекладів і власне творчих робіт студентами-філологами.

5. Педагогічна система професійної комунікативної підготовки майбутнього філолога у професійній діяльності охоплює теоретико-методологічні й методичні засади, відображає єдність

теоретичної, методичної та інформаційної підготовки студентів, взаємозв'язок структурних і функційних компонентів. Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього філолога до роботи з креативними перекладами як мети і результату їх професійної підготовки є складним і динамічним процесом.

Кінцевим результатом реалізації педагогічної системи є формування іншомовної комунікативної компетентності майбутнього філолога. Визначальними її елементами, взаємодія яких впливає на формування професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів, є методологічні підходи до побудови навчально-виховного процесу, модель майбутнього філолога, готового до використання креативних перекладів, основні компоненти й етапи підготовки, умови, методика підготовки.

6. Розроблено критерії визначення рівнів іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів із поетичного та прозового способів мовленнєвої організації тексту. За допомогою отриманих даних конкретизовано критерії (креативність під час виконання вправ і творчих робіт, комунікативні стратегії і тактики, широта обсягу пізнавальної діяльності, системність вивчення комунікативних стратегій, глибина аналізу, оригінальність ідей, гнучкість мислення, надійність запам'ятовування нової лексики, незалежність суджень, самостійність висновків і рішень, умотивованість на пошук, прогресивність комунікативної діяльності, об'єктивність оцінювання) та рівні сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу (низький, середній, високий).

З огляду на практичну спрямованість змісту навчання розроблено дескриптори рівнів сформованості ПКК майбутніх філологів. Визначено критерії оцінювання рівнів сформованості ПКК майбутніх філологів: 100-бальна шкала показників критеріїв рівнів сформованості ПКК валідна стосовно контексту застосування знань, умінь, навичок, складників загальних компетенцій-субкатегорій ПКК майбутніх філологів.

7. Для вивчення означених показників комунікативної компетентності було розроблено тест-опитувальник. Апробація оригінального тест-опитувальника засвідчила високий ступінь його валідності та надійності, що дає змогу використовувати цю методику як у теорії, так і на практиці.

У процесі формувального експерименту з'ясовано, що рівень підготовки до роботи з креативними перекладами у професійній діяльності студентів експериментальних груп був вищим (середній показник становив 9, 71 балів), ніж у студентів контрольних груп (6, 82 балів), що дало підстави стверджувати про ефективність розробленої системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу.

8. Для практичного впровадження створеної та науково обґрунтованої системи розроблено й надруковано навчально-методичний комплекс для використання в навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів України у формі методичних рекомендацій для викладачів кафедр,

здіяних до розробки навчальної програми дисциплін «Практичний курс основної іноземної мови», «Теорія та практика перекладу» та навчального посібника «Translation Course». Посібник опубліковано з диском, на якому подані додаткові навчально-методичні ресурси. Розроблено спецкурс «Creative Writting», спрямований на розвиток та формування професійної комунікативної компетентності засобами креативного перекладу з урахуванням індивідуальних особливостей студентів.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів, зумовлених проблемою формування професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу. У процесі наукового пошуку визначено нові проблемні позиції, що потребують подальшого вивчення, як-от: дослідження можливих шляхів інтенсифікації навчальної іншомовної діяльності студентів за допомогою креативних перекладів, екстраполяції креативної методики на інші іноземні мови, формування системи вивчення іншомовних комунікативних стратегій майбутнього філолога.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертації

1. Рибінська Ю. А. Теоретичні і методологічні засади професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів: монографія / Ю.А. Рибінська. – Тернопіль : Астон, 2013. – 219 с.
2. Рибінська Ю. А. Методичні основи формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу [Текст] : монографія / Ю. А. Рибінська. – Тернопіль : Астон, 2013. – 299 с.
3. Рибінська Ю.А. Методологічні засади підготовки студентів-перекладачів до майбутньої професійної діяльності / Ю.А. Рибінська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : Зб. наук. праць / гол. ред. М.І. Сметанський. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер». – 2009. – Вип. 26. – С. 131–134.
4. Рибінська Ю. А. Психолінгвістичні особливості перекладу семантичних одиниць інонаціонального твору / Ю. А. Рибінська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць / гол. ред. М.І. Сметанський. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер». – 2009. – Вип. 28. – С. 67–71.
5. Рибінська Ю. А. Methodology of Musical Texts Translation and Their Comparison in English, German, French and Italian languages / J. Rybinska // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія. Педагогіка. Психологія / гол. ред. Р. В. Васько. – К. : Вид-чий центр Київського національного лінгвістичного університету. – 2009. – Вип. 19. – С. 32–37.

6. Рибінська Ю. А. Подорожі до іншомовних країн як умова формування креативного мислення і поглиблення культурологічних знань у майбутніх вчителів іноземних мов / Ю. А. Рибінська // Наукові записки: [збірник наукових статей]; укл. Л. Л. Макаренко. Серія: Педагогічні та історичні науки. / гол. ред. В. П. Андрущенко. Вип. LXXXIV (84). – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 189–195.

7. Рибінська Ю. А. Творчість як одна з умов підвищення професіоналізму майбутніх спеціалістів / Ю. А. Рибінська // Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» / гол. ред. В. П. Андрущенко. Додаток 4. Т. VI (24). – К.: Вища освіта України, 2010. – С. 174–180.

8. Рибінська Ю. А. Психологічні особливості креативного мислення майбутніх учителів-філологів / Ю. А. Рибінська // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. Н. С. Побірченко. – Вип. 2. – Умань: ПП Жовтий, 2010. – С. 31–37.

9. Рибінська Ю. А. Реалізація принципу індивідуалізації в творчому навчанні / Ю. А. Рибінська // Збірник наукових праць «Педагогічна освіта: теорія і практика» / гол. ред. Т. М. Байбара. – Кам'янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2011. – Вип. 8. – С. 129–133.

10. Рибінська Ю. А. Роль тренінгів у підвищенні компетентності студентів факультетів іноземних мов / Ю. А. Рибінська // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. Н. С. Побірченко. – Вип. 36. – Умань: ПП Жовтий, 2011. – С. 49–57.

11. Рибінська Ю. А. Принципи реалізації творчого навчання на факультетах іноземних мов / Ю. А. Рибінська // Наукові записки кафедри педагогіки / гол. ред. Кондрашова Л. В. – Вип. XXVII. – Харків: Друкарня № 18. – 2011. – С. 178–186.

12. Рибінська Ю. А. Тенденції розвитку нетрадиційної освіти в сучасному суспільстві / Ю. А. Рибінська // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка / гол. ред. П. Ю. Саух. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. – Вип. 59. – С. 89–92.

13. Рибінська Ю. А. Підвищення інтересу до навчання майбутніх учителів іноземних мов за допомогою методу проектів / Ю. А. Рибінська // Науковий вісник. Серія: Педагогіка та психологія / гол. ред. І. С. Руснак. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2012. – Вип. 601. – С. 138–143.

14. Рибінська Ю. А. Основні результати впровадження системи професійної комунікативної підготовки на факультетах іноземних мов / Ю. А. Рибінська // Науковий вісник. Серія: Педагогіка та психологія / гол. ред. А. М. Богуш. – Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2013. – Вип. № 5-6. – С. 13–22.

15. Рибінська Ю. А. Діагностика рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів факультетів іноземних мов / Ю.А. Рибінська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія / гол. ред. В. І. Шахов. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2013. – Вип. 39. – С. 229–233.

16. Рибінська Ю. А. Особливості формування комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу / Ю.А. Рибінська // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / гол. ред. Н.С. Побірченко. – Умань: ПП Жовтий, 2013. – Вип. 7. – С. 190–198.

17. Рибінська Ю. А. Етапи формування комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу / Ю. А. Рибінська // Вісник Національної академії державної прикордонної служби України [Електронний ресурс]: електронне наукове фахове видання / гол. ред. О.В. Діденко. – 2013. – Вип. 2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2013_2/13ruazkp.pdf.

18. Рибінська Ю. А. Теоретичне обґрунтування моделі навчально-методичної системи формування комунікативної компетентності майбутніх філологів / Ю. А. Рибінська // Науковий вісник. Серія: Педагогіка та психологія / гол. ред. І.С. Руснак. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2013. – Вип. № 643. – С. 127–135.

19. Рибінська Ю. А. Формування стратегічної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу / Ю. А. Рибінська // Збірник наукових праць Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського / гол. ред. І. Я. Зязюн. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013. – Вип. 35. – С. 409–413.

20. Рибінська Ю. А. Креативний переклад як засіб формування іншомовної комунікативної компетентності у майбутніх філологів / Ю.А. Рибінська // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка / гол. ред. Г.В. Терещук. – Тернопіль: ТНПУ, 2013. – Вип. № 1. – С. 103–109.

21. Рибінська Ю.А. Перевірка ефективності системи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу / Ю.А. Рибінська // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія / гол. ред. В.І. Шахов. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. – Вип. 41. – С. 255–259.

22. J. Rybinska. Effective Communicative-Creative Techniques in Teaching English for Future Philologists / J. Rybinska // Современный научный вестник: Научно-теоретический и практический журнал. Серія: Педагогические науки. – Казахстан: Орал каласы, 2013. – Вип. № 17 (65). – С. 73–79.

23. J. Rybinska. Creative Writing Ideas in Teaching Foreign Languages / J.Rybinska // Nauka I Studia: Научно-теоретический и практический журнал. Серия: Pedagogiczne nauki. – Poland, Przemysl Nauka I Studia, 2013. – Вип. № 27 (95). – С. 40–48.

24. J. Rybinska. Visual Thinking: Observations of Media Education and Its Implications for Communicative Competence / J. Rybinska // Современный научный вестник: Научно-теоретический и практический журнал. Серия: Педагогические науки. – Белгород, 2013. – Вип. № 29 (168). – С. 24–28.

25. J. Rybinska. The Importance of Vocabulary Learning in Communicative Practice / J. Rybinska // Nauka I Studia: Научно-теоретический и практический журнал. Серия: Pedagogiczne nauki. – Poland, Przemysl Nauka I Studia, 2013. – Вип. № 33 (101). – С. 72–76.

26. Рыбинская Ю. А. Коммуникативные упражнения как способ формирования эстетического вкуса студентов-филологов / Ю. Рыбинская // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – № 04 (63). Серия: Педагогические науки. – М. : издательство «Bowker», США. – 2014. – Ч. II. – С. 197–199.

27. J. Rybinska. Teaching Fluency for Communicative Interaction in English as a Foreign Language / J. Rybinska // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – № 03 (62). Серия: Педагогические науки. – М. : издательство «Bowker», США. – 2014. – Ч. II. – С. 153–157.

28. Рибінська Ю. А. Діагностика рівнів сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів / Ю. Рибінська // Педагогічний процес: теорія і практика. Серия: Педагогічні науки. – К. : ТОВ «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2014. – Вип. 2. – С. 82–87.

29. J. Rybinska. Teaching Rhymes to Students of Philological Department as an Effective Tool for Communicative Interaction/ J. Rybinska // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – № 06 (65) Серия: Педагогические науки: – М. : издательство «Bowker», США, 2014. – Ч. II. – С. 69–76.

Опубліковані праці апробаційного характеру

30. Рибінська Ю.А. Творчі уроки з вивчення твору В.Шекспіра «Сон у літню ніч» / Ю.А. Рибінська // Школа та суспільство: пошуки культуротворчої парадигми освіти. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. (Мелітополь, 22-23 вересня 2009 р.). – Мелітополь : МДПУ імені Богдана Хмельницького, друкарня «Люкс», 2009. – С. 37–39.

31. Rybinska Y. Comparative Teaching of W.Whitman and T.Shevchenko as the Reflection of the Ukrainian and American National Identity / Y. Rybinska // Наукові записки.Серія: Психологія і педагогіка. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Мова і культура» (Київ, 22-25 червня 2009 р.). – Київ : Видавництво Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2009. – Вип. 11. – Т.І (113). – С.147–151.

32. Rybins'ka Y.A. The Influence of Idiosyncratic Music on Intellect and Creativity / J. Rybinska // 2nd International Conference for PhD Music Students. Greece. – Issue 11–13. – (Thessaloniki (Greece), 11th-13th February 2009). – Thessaloniki: Aristotle University Press, 2009. – P. 19–23.

33. Рибінська Ю.А. Особливості формування інтелектуальної активності студентів факультету іноземних мов на засадах творчості / Ю.А. Рибінська // Наукові записки. Серія: Психологія і педагогіка. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна комунікація: мова – культура – особистість» (Остріг, 22-23 квітня 2010 р.). – Острог: Видавництво національного університету «Острозька академія», 2010. – Вип. 15. – С.212–219.

34. J. Rybinska. Audiobooks in Teaching American Literature (E. Hemingway «The Old Man and the Sea») / J.Rybinska // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2010. – Вип. 91. – Ч.І (у двох частинах). – С. 169–171.

35. Рибінська Ю.А. Звучання і значення у поезії та перекладі / Ю.А. Рибінська // Вісник студентського наукового товариства Горлівського державного педагогічного інституту іноземних мов: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Мовна особистість у лінгвістичному та лінгводидактичному аспектах» (Горлівка, 23-24 листопада 2010 р.). – Горлівка: Вид-во ГДПШЯ, 2010. – Вип. 25. – С. 110–113.

36. Рибінська Ю.А. Phrasing Word-painting and Vowel Color in Translation of Musical Texts from German into English / J.Rybinska // Розвиток наукових досліджень 2010: матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 22-24 листопада 2010 р.). – Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2010. – Т. 11. – С. 108–111.

37. Рибінська Ю.А. Використання прийому візуально-кінестетичних асоціацій під час засвоєння кольороназв англійською мовою / Ю.А. Рибінська // Матеріали X Міжнародної науково-методичної конференції «Стратегії та методи навчання мовам для спеціальних цілей» (Київ, 21 вересня 2011 р.). – К.: ІВМ, 2011. – С. 111–112.

38. Рибінська Ю.А. Методика вивчення ліричних творів мовою оригіналу як важливий фактор підвищення якості викладання іноземних мов / Ю. А. Рибінська // Формування аксіологічного компоненту у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів: матеріали міжвузівської науково-практичної конференції (Ялта, 25 листопада 2011 р.). – Ялта: РВВ КГУ, 2011. – С. 84–87.

39. Рибінська Ю. А. Формування комунікативних стратегій на заняттях з іноземної мови / Ю. А. Рибінська // Романська філологія та сучасний освітній простір: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. наук. робіт молодих учених (Горлівка, 8-9 грудня 2011 р.) / [відп. ред. Семенова О.В.]. – Горлівка: Вид-во ГДПШМ, 2011. – С. 176–177.

40. Рибінська Ю.А. Підвищення якості навчання майбутніх учителів іноземних мов, використовуючи технологію проектування / Ю.А. Рибінська // Історичний досвід, стан та перспективи підготовки педагогічних і соціально-педагогічних кадрів до роботи з різними соціальними групами: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Чернівці, 3-5 листопада 2011 р.). – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – С. 414–418.

41. Рибінська Ю.А. Методи активізації творчої діяльності студентів факультетів іноземних мов / Ю.А. Рибінська // Наукові записки. – Випуск 104 (2). Серія: Філологічні науки (мовознавство): у 2 ч. (Кіровоград, 29-30 березня 2012 р.). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2012. – С. 406–410.

42. Рибінська Ю. А. Індивідуально-творчий підхід як основа актуалізації креативної діяльності майбутніх учителів іноземних мов / Ю. А. Рибінська // Педагогічні науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції Інноваційні процеси в освітньому просторі: «доступність, ефективність, якість» (Луганськ, 22 листопада 2012 р.) / [головний ред. Курило В.С.]. – Луганськ : Вид-во Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2012. – С. 49–58.

43. Rybinska Julia. Creative Teaching of Foreign Languages in Ukraine / J.Rybinska // INTED 2012 International Technology, Education and Development Conference 6-th edition (Valencia (Spain) 5th-7th March, 2012). – Valencia: INTED international house, 2012. – P. 36–41.

44. Рибінська Ю. А. Стиль і його відтворення у перекладі пісенних творів / Ю. А. Рибінська // Матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Іноземні мови у сучасному комунікативному просторі» (Херсон, 11 квітня 2013 р.). – Херсон : ПП Вишемирський В.С. – С. 108–110.

***Опубліковані праці, що додатково відображають наукові
результати дослідження***

45. Rybins'ka J. A Silver Songbook / J. Rybins'ka. – Vinnytsya : Edel'veys and Co, 2008. – 144 p.

46. Rybins'ka J. Idiosyncratic Singing: Songs Translation, Interpretation and Analysis : навчальний посібник / J. Rybins'ka. – Вінниця : Репей, 2009. – 264 с.

47. Rybins'ka J. Translation Course: Transformations, Cultural Code, Style Interference: навчальний посібник, рекомендований Міністерством освіти і науки України для студентів вузів / Ю. А. Рибінська. – Вінниця : RIA. – Поліграф, 2010. – 202 с.

48. Rybins'ka J. Rhyming Associations. Part I. / J. Rybins'ka. – Vinnytsya : Edel'veys and Co, 2011. – 59 p.

49. Rybins'ka J. Rhyming Associations. Part II. / J. Rybins'ka. – Vinnytsya : Edel'veys and Co, 2012. – 132 p.

50. Рибінська Ю. А. ABC Party / Ю.А. Рибінська // English Language and Culture. – Вип. № 8 (584), April. – К. : Шкільний світ, 2012. – С. 7–9.

51. Рибінська Ю. А. Когнітивний розвиток студентів-перекладачів під час засвоєння іншомовної лексики / Ю. А. Рибінська // Український інформаційний простір: Науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв / гол. ред. М. С. Тимошик. – Число 1. – У 2-х ч. – Ч. 2. – К. : КНУКіМ, 2013. – С. 216–221.

52. Rybins'kaya J., Chudovskaya N. Merry Christmas: навчальний посібник / J. Rybins'ka, Chudovskaya N. – Тернопіль: Вектор, 2014. – 392 с.

АНОТАЦІЯ

Рибінська Ю.А. Теоретичні і методичні основи професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. – Тернопіль, 2015.

У дисертації вперше представлено розроблену й науково обґрунтовану педагогічну систему професійної комунікативної підготовки майбутніх філологів засобами креативного перекладу на теоретико-методологічному та методичному рівнях, з'ясовано її основні системотвірні компоненти (мотиваційно-креативний, когнітивно-креативний, креативно-цільовий, вербально-продуктивний та емоційно-креативний).

Значну увагу приділено опису специфічних прийомів і видів навчальної діяльності, спрямованих на розвиток творчих здібностей майбутніх філологів, досліджено й проаналізовано концепцію підготовки до використання креативного перекладу у професійній діяльності. Визначено особливості трифазової роботи з креативним перекладом: підготовчий етап, виконавчий і завершальний.

Уточнено поняття «професійна комунікативна підготовка», що полягає в формуванні в студентів професійних комунікативних стратегій і представлена комплексом творчих вправ і завдань на матеріалі іноземної мови. Схарактеризовано структуру, виокремлено й описано критерії та показники рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів.

Ключові слова: креативні переклади, професійна комунікативна підготовка, майбутні філологи, іншомовна професійна комунікативна компетентність, педагогічна система формування професійної комунікативної компетентності, комунікативні стратегії.

АННОТАЦИЯ

Рыбинская Ю.А. Теоретические и методические основы профессиональной коммуникативной подготовки будущих филологов средствами креативного перевода. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины. – Тернополь, 2015.

В диссертации впервые представлено разработанную и научно обоснованную педагогическую систему профессиональной коммуникативной подготовки будущих филологов средствами креативного перевода на теоретико-методологическом и методическом уровнях, выяснены ее основные системообразующие компоненты (мотивационно-креативный, когнитивно-креативный, креативно-целевой, вербально-продуктивный и эмоционально-креативный).

Значительное внимание уделено описанию специфических приемов и видов учебной деятельности, направленных на развитие творческих способностей будущих филологов, исследованы и проанализированы концепцию подготовки к использованию креативного перевода в профессиональной деятельности. Определены особенности трехфазной работы с креативным переводом: подготовительный этап, исполнительный и заключительный.

Уточнено понятие «профессиональная коммуникативная подготовка», что заключается в формировании у студентов профессиональных коммуникативных стратегий и представлено комплексом творческих упражнений и заданий на материале иностранного языка. Описана структура, выделены и описаны критерии и показатели уровней сформированности иноязычной коммуникативной компетентности будущих филологов.

Ключевые слова: креативные переводы, профессиональная коммуникативная подготовка, будущие филологи, иноязычная профессиональная коммуникативная компетентность, педагогическая система формирования профессиональной коммуникативной компетентности, коммуникативные стратегии.

ANNOTATION

Rybinska Y.A. Theoretical and Methodical Foundations of the Professional Communicative Preparation of Future Philologists by Means of Creative Translation. – Manuscript.

Dissertation for the Doctorate Degree in Pedagogical Sciences. Specialties: 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2015.

The system of professional communicative preparation of future philologists by means of creative translation has been worked out and scientifically approved in the dissertation on theoretical, methodological and methodical levels, its main system creative components have been analyzed (motivational-creative, cognitive-creative, creative-objective, verbal-productive and emotional-creative).

It has been based on the assertion of system, competent, individual-creative, communicative, thesaurus, synergy, acmeological and intersubject approaches.

Main attention is paid to the specific techniques and teaching activity aspects directed on the creative disposition of future philologists' development. The conceptual grounds of the system are given to the idea of professional-creative students' inborn qualities unleashing and development.

It is clarified the notion «professional communicative preparation» developed from the model of a pedagogical system of professional communicative preparation of a future philologists by means of creative translation which involves theoretical-methodological bases, reflects the unity of theoretical and methodical preparation, and structural and functional components connection. It is grounded in the structure, defined by the criteria and indicators of forwardness, developed and experimentally proved the validity of the professional communicative preparation system of future philologists.

The pedagogical system of professional communicative preparation of future philologists by means of creative translation is analyzed. It is a developed structure-functional model which reflects the interconnection and interaction of theoretical and practical components for preparation; the conditions of preparation; principles of preparation; the content of preparation; the technology of preparation; pedagogical conditions; stages of preparation: beginning stage (diagnostic reproductive), basic stage (scientific creative), and final stage (productive creative); criteria; levels of international communicative competence formation; and preparation results.

The purpose of research is grounded in a pedagogical professional communicative system preparation explanation and development of future philologists by means of creative translation. By analyzing the problems of the professional communicative preparation by means of creative translation there were discovered the specifics of the process of foreign communicative competence formation of future philologists, developed the concept and proved theoretical-methodological principles of professional communicative preparation of future philologists.

It models the pedagogical system of professional communicative preparation of future philologists by means of creative translation, develops the authors' methodology of future philologists preparation for writing creative translations and personal creative writing. It is provided with experimental quality control of the pedagogical system of professional communicative preparation of future philologists by means of creative translation.

It proposes the program of professional communicative preparation for future philologists. The program predicts the formation of professional communicative competence and communicative strategies

by means of creative translation, and also the ways of providing these directions (problem lecture, lecture-visualization, practical and laboratory classes, discussions, and also techniques for creating problem situations, workshops, training, and others).

It is developed and put into practice of future philologists' preparation the professionally-creative training, which serves as a tool for improving the foreign communicative competence level. It mentions the quintessence, components, criteria and levels of professional communicative competence of future philologists.

It is created the diagnostic instrument and discovered the levels of professional communicative competence formation, which highlights the professional communicative preparation of future philologists. It is experimentally approved that effectiveness of professional communicative preparation system of future philologists.

The main results of the research are provided in the educational process of higher establishments in Ukraine on the grounds of created teaching-methodological complex for student-philologists, which consist of the educational program course «Creative translation in the system of communicative preparation of future philologists», a personal publication, recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine, audio course and methodical recommendations according to the professional communicative system preparation of future philologists by means of creative translation.

Foundational effects of the research are implemented into the teaching process of higher establishments in Ukraine.

Key words: creative translation, professional communicative preparation, future philologists, foreign communicative competence, pedagogical system of professional communicative competence formation, communicative strategies.

Підписано до друку 28.10.2015 р.

Формат 60x84/16.

Папір друк. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 1,9. Обл.-вид. арк. 1,9.

Наклад 100 прим. Зам. № 11/15/3-8

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"

46018, м. Тернопіль, вул. Львівська, 12,

Тел. 8 (0352) 40-08-12

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до державного реєстру видавців, виготівників

і розповсюджувачів видавничої продукції

серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.

ФО Осадца Ю.В.